

DATUM
2020-08-28
ERT DATUM
2020-03-02

DIARIENR
2020/150-4
ER BETECKNING
Ku2019/01708/CSM

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

2020/150-4 Remissvar på Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk

Statskontoret ser att språkcentrum för jiddisch och romani chib bör inrättas inom Institutet för språk och folkminnen (Isof). Statskontoret bedömer att de aktuella förslagen om att inrätta språkcentrum inom Isof stämmer överens med myndighetens instruktionsenliga uppdrag. Det finns fördelar med att samla språkvård och språkrevidering i en myndighet. Detta ligger i linje med våra synpunkter på förslagen i delrapporten.¹ Därtill är det bra att uppgifterna tillförs en redan befintlig myndighet.

Statskontoret anser dock att den utredning och analys som ligger till grund för förslagen hade kunnat vara utförligare. Vi menar att:

- Isof kommer att stå inför organisatoriska utmaningar ifall förslagen genomförs. Det kommer att ställa höga krav på myndighetens interna styrning och ledning.
- Språkcentrumen kan få en längre startsträcka om förutsättningarna saknar god grund och om förväntningarna är otydliga. Därmed kan det dröja längre än befogat innan språkcentrumen når resultat.
- Utredningen visar inte tydligt varför språkcentrum är den mest effektiva lösningen i förhållande till det man vill uppnå med förslagen.
- Ifall inrättande av centrumen blir av så bör regeringen säkerställa att centrumen har kommit igång genom att följa upp resultaten efter en tid.

---

¹ Statskontoret. (2019). *Remissvar på Institutet för språk och folkminnets rapport Språkcentrum för nationella minoritetsspråk*. Remissvar. (2019/58-4).

Isof behöver hantera ny organisation och ansenlig expansion

Förslagen i delrapporten och slutrapporten gör gällande att Isof ska hantera fyra nya enheter. Statskontoret vill framhålla att:

- Inrättande av centrum i Isof kan öka eller ge upphov till ytterligare spänningar av det slag som vi såg i vår myndighetsanalys från 2018. Fler organisatoriska enheter med särpräglade verksamheter kan leda till att spänningarna stärks.
- Sammantaget bereds nu förslag som innebär att Isof står inför en stor expansion. Myndigheten kan växa mycket på kort tid. Snabb expansion av myndigheter är något som vanligen utmanar både ledning och medarbetare.

Statskontoret konstaterade redan 2018 att myndigheten behövde se över sin interna organisation, bland annat för att komma till rätta med interna spänningar.² I vårt remissvar till delrapporten rekommenderade vi Isof att beakta slutsatserna i vår myndighetsanalys i arbetet med den föreliggande slutrapporten. Statskontoret ser inte att Isof har adresserat dessa frågor i utredningen. Isof anser i slutrapporten att myndigheten bör se över den interna organisationen om språkcentrumen inrättas i myndigheten.

Något som talar för att centrumen skulle kunna bidra till spänningarna i myndigheten är att centrumen skulle inrättas som relativt fristående enheter. De utmaningar som vi såg i organisationen för två år sedan hade delvis att göra med svaga band mellan olika delar av myndigheten. Med reservation för att Isof kan ha åtgärdat problemen ser Statskontoret att de aktuella förslagen kan göra att problemen förstärks ytterligare.

Vidare noterar Statskontoret att en annan utredning har föreslagit att Isof ska få ett utökat uppdrag och ta över uppgiften att samordna och följa upp minoritetspolitiken.³ Vi kommenterar inte dessa förslag här. Statskontoret vill dock betona att det ofta är utmanande för enskilda myndigheter att växa mycket på kort tid. Och vi kan konstatera att sett till alla förslag som nu är under beredning så kan Isof komma att växa med närmare 40 procent.

Stor expansion på kort tid ställer krav på bland annat verksamhetsplaneringen, behovet av att administrera stödpersonalen och it-systemen. Ledningen måste planera för när och i vilken ordning myndigheten ser över olika delar av organisationen och den interna styrningen. Statskontoret erfar detta från flera av våra

---

² Statskontoret. (2018:25). *Myndighetsanalys av Institutet för språk och folkminnen*, s. 60–61.

³ SOU 2020:27. *Högre växel i minoritetspolitiken*.

utredningar.⁴ När en myndighet expanderar ställer det också höga krav på att myndigheten har en effektiv internkommunikation.⁵ Detta eftersom myndigheten förändras mycket på kort tid och det är viktigt att hålla myndighetens olika delar informerade om både förestående och genomförda förändringar och prioriteringar.

Större processer av det här slaget är svåra att förutse resultaten av. Det kan uppstå behov av fler åtgärder i verksamheten än planerat och det går inte att utesluta att myndigheten får högre kostnader än beräknat. Sammantaget kan vi konstatera att det omfattande utvecklingsarbete som följer av en större expansion kan påverka verksamhetens resultat i stort.

Språkcentrumen kan få en längre start om premisserna är oklara

Isof behöver en tydlig plan och struktur för att hantera centrumens inrättande. I underlagen som Isof har tagit fram saknar Statskontoret vissa klagörande aspekter. Statskontoret kan inte se att Isof motiverar storleken på centrumen. Statskontoret noterar också att Isof anger vad centrumen ska ägna sig åt, men det framgår inte särskilt väl vad centrumen ska uppnå för resultat.

Kombinationen av att dimensionera centrumen utan klara grunder och att inrätta centrumen utan tydliga förväntningar på vad de ska uträtta kan ge en längre uppstart än befogat. Om det istället finns tydliga förväntningar från start är det lättare för verksamheten att komma igång snabbt och ge resultat. Otydliga förväntningar kan bland annat göra att resurserna inte används fullt ut och att resultaten uteblir.

Av utredningen framgår att Isof har tagit del av erfarenheter från det samiska språkcentret vid Sametinget. Statskontoret anser att det hade varit bra om Isof klagörde hur myndigheten ska hantera de utmaningar som uppdragets i samband med att det samiska språkcentrumet utvärderades.⁶ Av utvärderingen framgick att verksamheten hade behövt hantera:

- motsägelsefulla direktiv,
- en oklar arbetsfördelning mellan olika aktörer i samhället,

---

⁴ För några aktuella exempel, se: Statskontoret (2020:13) *Utvärdering av satsningarna på Brottsförebyggande rådet*; Statskontoret (2020:14) *Myndighetsanalys av Datainspektionen*.

⁵ Se till exempel: Statskontoret (2020:14) *Myndighetsanalys av Datainspektionen*, s. 90.

⁶ Leena Huss (2017) *Utvärdering av Samiskt språkcentrums arbete i ett revitaliseringsperspektiv*. Bilaga 2 till SOU 2017:60. Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik.

- en upplevd oförståelse från statsmakternas sida för vad revitalisering förutsätter,
- bristfälliga resurser eller brist på nödvändiga verktyg för uppföljning.⁷

Vid inrättade av språkcentrum för de övriga minoritetsspråken bör utmaningarna för det samiska språkcentrumet beaktas.

Statskontoret anser att analysen av alternativa förslag är knapp

I likhet med våra synpunkter i remissvaret till delrapporten anser Statskontoret att Isof hade behövt motivera sina ställningstagande tydligare när de alternativa förslagen avfärdas i slutrapporten. Vi inser att det finns goda argument för att inrätta språkcentrum för minoritetsspråken i en statlig myndighet. Vi inser också att Isof är den bäst lämpade myndigheten för uppgiften. Men samtidigt hade det varit klargörande om Isof hade argumenterat mer utförligt för varför resultatet blir bättre genom att språkcentrum inrättas.

Isof låter i slutrapporten veta att de befintliga statsbidragen till revitaliseringsprojekt har gett goda resultat. Det främsta problemet med statsbidraget bedöms vara att de har varit underfinansierade. I det sammanhanget tydliggör inte Isof varför tillförda medel bör gå till att bygga ut en myndighet och inte till att satsa mer på de framgångsrika men underfinansierade statsbidragen. Det är inte otänkbart att inrättande av språkcentrum kan innebära att mer resurser går till förvaltningskostnader än om medlen tillfördes insatser för språkrevitalisering via statsbidragssystemet. Men eftersom utredningen aldrig tydliggör vad språkcentrumen väntas ge för resultat, utan enbart vilka aktiviteter de ska genomföra, så är det svårt att göra en analys som syftar till att välja den mest effektiva lösningen för ändamålet.

Regeringen bör följa upp centrumens inrättande

Regeringen bör se till att centrumens inrättande följs upp. Detta för att säkerställa att centrumen har rätt förutsättningar och ger förväntade resultat. Statskontoret ser att skälen till att följa upp verksamheten är särskilt starka med tanke på den knappa utredning och analys som centrumens eventuella inrättande vilar på.

---

⁷ Ibid, s. 359–371.

Utredningschef Gabriel Brandström har beslutat i detta ärende. Anton Biström, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Gabriel Brandström

Anton Biström